

**BỘ GIÁO DỤC VÀ ĐÀO TẠO
TRƯỜNG ĐẠI HỌC THƯƠNG MẠI**

VŨ THỊ LỘC

**XÂY DỰNG CHIẾN LƯỢC PHÁT TRIỂN THƯƠNG MẠI
VÙNG KINH TẾ TRỌNG ĐIỂM BẮC BỘ ĐẾN NĂM 2030**

LUẬN ÁN TIẾN SĨ KINH TẾ

Hà Nội, 2018

**BỘ GIÁO DỤC VÀ ĐÀO TẠO
TRƯỜNG ĐẠI HỌC THƯƠNG MẠI**

VŨ THỊ LỘC

**XÂY DỰNG CHIẾN LƯỢC PHÁT TRIỂN THƯƠNG MẠI
VÙNG KINH TẾ TRỌNG ĐIỂM BẮC BỘ ĐẾN NĂM 2030**

Chuyên ngành: Quản lý kinh tế

Mã số: 62.34.04.10

LUẬN ÁN TIẾN SĨ KINH TẾ

Người hướng dẫn khoa học

1. PGS,TS. Trần Hùng

2. TS. Trịnh Thị Thanh Thủy

Hà Nội, 2018

LỜI CAM ĐOAN

Tôi xin cam đoan, đây là công trình nghiên cứu khoa học độc lập của riêng tôi. Các số liệu nêu trong luận án là trung thực, có nguồn gốc rõ ràng.

Những kết quả nghiên cứu của luận án chưa từng được công bố trong bất kỳ công trình nào khác.

TÁC GIẢ LUẬN ÁN

Vũ Thị Lộc

MỤC LỤC

LỜI CAM ĐOAN

DANH MỤC BẢNG vii

MỞ ĐẦU 1

1. Sự cần thiết nghiên cứu của đề tài luận án..... 1

2. Mục tiêu và nhiệm vụ nghiên cứu 3

3. Cách tiếp cận, phương pháp nghiên cứu..... 4

4. Những đóng góp mới của luận án..... 8

5. Kết cấu của luận án 9

CHƯƠNG 1. TỔNG QUAN CÁC NGHIÊN CỨU LIÊN QUAN 10

1.1. Nhóm các công trình nghiên cứu về vùng kinh tế trọng điểm, vùng kinh tế trọng điểm Bắc Bộ 10

1.2. Nhóm các công trình nghiên cứu về chiến lược phát triển kinh tế - xã hội, chiến lược phát triển thương mại, chiến lược phát triển vùng..... 14

1.3. Nhóm các công trình nghiên về xây dựng chiến lược phát triển thương mại vùng kinh tế trọng điểm 17

CHƯƠNG 2. NHỮNG VẤN ĐỀ LÝ LUẬN VỀ CHIẾN LƯỢC PHÁT TRIỂN THƯƠNG MẠI VÙNG KINH TẾ TRỌNG ĐIỂM 19

2.1. Một số khái niệm liên quan đến chiến lược phát triển thương mại vùng kinh tế trọng điểm 19

2.1.1. Vùng kinh tế và vùng kinh tế trọng điểm..... 19

2.1.2. Chiến lược phát triển thương mại vùng kinh tế trọng điểm 20

2.2. Đặc điểm, nội dung, vai trò của chiến lược phát triển thương mại vùng kinh tế trọng điểm 32

2.2.1. Đặc điểm của chiến lược phát triển thương mại vùng kinh tế trọng điểm 32

2.2.2. Nội dung của chiến lược phát triển thương mại vùng kinh tế trọng điểm..... 34

2.2.3. Vai trò của chiến lược phát triển thương mại vùng kinh tế trọng điểm 38

2.3. Nhân tố ảnh hưởng đến xây dựng và thực hiện chiến lược phát triển thương mại vùng kinh tế trọng điểm 42

2.3.1. Nhân tố khách quan ảnh hưởng đến xây dựng và thực hiện chiến lược phát triển thương mại vùng kinh tế trọng điểm 42

2.3.2. Nhân tố chủ quan ảnh hưởng đến xây dựng và thực hiện chiến lược phát triển thương mại vùng kinh tế trọng điểm.....	45
2.4. Quy trình và phương pháp xây dựng chiến lược phát triển thương mại vùng kinh tế trọng điểm.....	51
2.4.1. Quy trình xây dựng chiến lược phát triển thương mại vùng kinh tế trọng điểm	51
2.4.2. Phương pháp xây dựng chiến lược phát triển thương mại vùng kinh tế trọng điểm.....	53
2.5. Kinh nghiệm quốc tế về xây dựng chiến lược phát triển thương mại vùng kinh tế và bài học rút ra đối với xây dựng chiến lược phát triển thương mại các vùng kinh tế trọng điểm ở Việt Nam.....	54
2.5.1. Kinh nghiệm của Trung Quốc	55
2.5.2. Kinh nghiệm của Nhật Bản	57
2.5.3. Kinh nghiệm của Thái Lan.....	58
2.5.4. Bài học rút ra đối với xây dựng chiến lược phát triển thương mại các vùng kinh tế trọng điểm ở Việt Nam	60
TIÊU KẾT CHƯƠNG 2	62
CHƯƠNG 3. CƠ SỞ THỰC TIỄN XÂY DỰNG CHIẾN LƯỢC PHÁT TRIỂN THƯƠNG MẠI VÙNG KINH TẾ TRỌNG ĐIỂM BẮC BỘ.....	63
3.1. Tổng quan tình hình phát triển kinh tế - xã hội vùng kinh tế trọng điểm Bắc Bộ giai đoạn 2006 - 2015	63
3.1.1. Lịch sử hình thành và phát triển vùng kinh tế trọng điểm Bắc Bộ.....	63
3.1.2. Điều kiện tự nhiên và tài nguyên thiên nhiên	64
3.1.3. Hiện trạng kinh tế - xã hội vùng KTTĐ Bắc Bộ giai đoạn 2006 - 2015.....	67
3.2. Một số chiến lược liên quan đến phát triển thương mại vùng kinh tế trọng điểm Bắc Bộ.....	71
3.2.1. Chiến lược phát triển kinh tế - xã hội cả nước	71
3.2.1. Chiến lược phát triển thương mại cả nước	71
3.2.3. Chiến lược phát triển kinh tế - xã hội vùng kinh tế trọng điểm Bắc Bộ.....	74
3.3. Thực trạng xây dựng chiến lược phát triển thương mại vùng kinh tế trọng điểm Bắc Bộ và kết quả phát triển thương mại của vùng giai đoạn 2006 - 2015.	76

3.3.1. Thực trạng xây dựng chiến lược phát triển thương mại vùng kinh tế trọng điểm Bắc Bộ	76
3.3.2. Kết quả phát triển thương mại vùng kinh tế trọng điểm Bắc Bộ giai đoạn 2006 - 2015.....	78
3.4. Đánh giá chung về tình hình phát triển thương mại vùng kinh tế trọng điểm Bắc Bộ giai đoạn 2006 - 2015	95
3.4.1. Thành tựu và nguyên nhân.....	95
3.4.2. Hạn chế và nguyên nhân	98
3.5. Vấn đề thực tiễn đặt ra đối với xây dựng chiến lược phát triển thương mại vùng kinh tế trọng điểm Bắc Bộ đến năm 2030	100
TIỂU KẾT CHƯƠNG 3	104
CHƯƠNG 4. NỘI DUNG CHỦ YẾU CỦA CHIẾN LƯỢC PHÁT TRIỂN THƯƠNG MẠI VÙNG KINH TẾ TRỌNG ĐIỂM BẮC BỘ ĐẾN NĂM 2030..	105
4.1. Bối cảnh trong nước và quốc tế tác động đến xây dựng và thực hiện chiến lược phát triển thương mại vùng kinh tế trọng điểm Bắc Bộ đến năm 2030	105
4.1.1. Bối cảnh quốc tế.....	105
4.1.2. Bối cảnh trong nước.....	107
4.1.3. Bối cảnh của vùng kinh tế trọng điểm Bắc Bộ.....	109
4.1.4. Cơ hội và thách thức đối với phát triển thương mại vùng kinh tế trọng điểm Bắc Bộ đến năm 2030	111
4.2. Xu hướng phát triển thương mại vùng kinh tế trọng điểm Bắc Bộ đến năm 2030.....	115
4.2.1. Xu hướng phát triển thương mại nội vùng	115
4.2.2. Xu hướng phát triển xuất nhập khẩu	117
4.3. Đề xuất một số nội dung chủ yếu của chiến lược phát triển thương mại vùng kinh tế trọng điểm Bắc Bộ đến năm 2030	119
4.3.1. Quan điểm chiến lược phát triển thương mại vùng kinh tế trọng điểm Bắc Bộ đến năm 2030.....	119
4.3.2. Mục tiêu chiến lược phát triển thương mại vùng kinh tế trọng điểm Bắc Bộ đến năm 2030.....	119
4.3.3. Luận chứng và lựa chọn các phương án phát triển.....	120

4.3.4. Định hướng chiến lược phát triển thương mại vùng kinh tế trọng điểm Bắc Bộ đến năm 2030.....	127
4.3.5. Giải pháp chiến lược phát triển thương mại vùng kinh tế trọng điểm Bắc Bộ đến năm 2030.....	134
4.4. Tổ chức thực hiện và kiến nghị đối với xây dựng và thực hiện chiến lược phát triển thương mại vùng kinh tế trọng điểm Bắc Bộ	144
4.4.1. Tổ chức thực hiện đối với xây dựng và thực hiện chiến lược phát triển thương mại vùng kinh tế trọng điểm Bắc Bộ	144
4.4.2. Một số kiến nghị nhằm xây dựng và thực hiện chiến lược phát triển thương mại vùng kinh tế trọng điểm Bắc Bộ	145
TIỂU KẾT CHƯƠNG 4	147
KẾT LUẬN.....	148
DANH MỤC CÁC CÔNG TRÌNH KHOA HỌC ĐÃ CÔNG BỐ LIÊN QUAN ĐẾN LUẬN ÁN CỦA NGHIÊN CỨU SINH	151
DANH MỤC TÀI LIỆU THAM KHẢO.....	152
PHỤ LỤC	157

DANH MỤC CHỮ VIẾT TẮT

1. Chữ viết tắt tiếng Việt

Chữ viết tắt	Giải nghĩa tiếng Việt
CNH, HĐH	Công nghiệp hóa, hiện đại hóa
GTGT	Giá trị gia tăng
GTGT SX	Giá trị gia tăng sản xuất
KTTĐ	Kinh tế trọng điểm
KTTĐ BB	Kinh tế trọng điểm Bắc Bộ
KCN	Khu công nghiệp
NK	Nhập khẩu
NXB	Nhà xuất bản
NXK	Xuất nhập khẩu
TM	Thương mại
TMBLHXXH	Tổng mức bán lẻ hàng hóa xã hội
TTTM	Trung tâm thương mại
XK	Xuất khẩu
XNK	Xuất nhập khẩu
XHCN	Xã hội chủ nghĩa

2. Chữ viết tắt tiếng Anh

Chữ viết tắt	Giải nghĩa tiếng Anh	Giải nghĩa tiếng Việt
AANZFTA	ASEAN – Australia – New Zealand Free trade agreement	Hiệp định thương mại tự do ASEAN và Úc - Niu Dilân
ACFTA	ASEAN-China Free Trade Area	Hiệp định thương mại tự do ASEAN - Trung Quốc
AEC	ASEAN Economic Community	Cộng đồng kinh tế ASEAN
AIFTA	ASEAN – India Free Trade Agreement	Hiệp định thương mại tự do ASEAN-Ấn Độ
AK FTA	ASEAN - Korea Free Trade Area	Khu vực mậu dịch tự do ASEAN-Hàn Quốc
AHKFTA	ASEAN- Hong Kong Free Trade Area	Hiệp định thương mại tự do ASEAN - Hồng Kong
AJCEP	ASEAN - Japan Comprehensive Economic Partnership	Hiệp định đối tác kinh tế toàn diện ASEAN-Nhật Bản
AFTA	ASEAN Free Trade Area	Khu vực mậu dịch tự do ASEAN

CEPT	Common Effective Preferential Tariff	Chương trình thuế quan ưu đãi có hiệu lực chung
CP TPP	Comprehensive and Progressive Agreement for Trans-Pacific Partnership	Hiệp định Đối tác Toàn diện và Tiến bộ Xuyên Thái Bình Dương
EAEU	The Eurasian Economic Union	Liên minh Kinh tế Á - Âu
EFTA	European Free Trade Association	Hiệp hội thương mại tự do châu Âu
EU	European Union	Liên minh châu Âu
EVFTA	Eu - Viet Nam Free Trade Agreement	Hiệp định thương mại tự do Việt Nam-EU
FTA	Free Trade Agreement	Hiệp định Thương mại Tự do
Global GAP	Global Good Agriculture Practices	Tiêu chuẩn thực hành sản xuất nông nghiệp tốt toàn cầu
GHP	Good Hygiene Practice	Thực hành vệ sinh tốt
GMP	Good Manufacturing Practices	Tiêu chuẩn thực hành sản xuất tốt
HACCP	Hazard Analysis and Critical Control Points	Phân tích mối nguy và điểm kiểm soát tới hạn
RCEP	Regional Comprehensive Economic Partnership	Hiệp định đối tác kinh tế toàn diện khu vực
TPP	Trans-Pacific Partnership Agreement	Hiệp định đối tác xuyên Thái Bình Dương
VCFTA	Vietnam – Chile Free Trade Agreement	Hiệp định thương mại tự do Việt Nam - Chi Lê
VKFTA	Vietnam - Korean Free Trade Agreement	Hiệp định thương mại tự do Việt Nam - Hàn Quốc
VJEPA	Vietnam Japan Economic Partnership Agreement	Hiệp định đối tác kinh tế Việt Nam - Nhật Bản
VN - EAEU FTA	Vietnam - Eurasian Economic Union Free Trade Agreement	Hiệp định thương mại tự do Việt Nam và Liên minh kinh tế Á - Âu
VietGAP	Viet Nam Good Agriculture Practices	Tiêu chuẩn Thực hành sản xuất nông nghiệp tốt của Việt Nam
WTO	World Trade Organization	Tổ chức Thương mại Thế giới

DANH MỤC BẢNG

Bảng 3.1. Tăng trưởng GDP của vùng giai đoạn 2006 – 2015.....	68
Bảng 3.2. Cơ cấu GDP vùng KTTĐ Bắc Bộ giai đoạn 2006 - 2015	78
Bảng 3.3. Đóng góp của thương mại vùng kinh tế trọng điểm Bắc Bộ đối với GDP cả nước giai đoạn 2011 - 2015.....	80
Bảng 3.4. Kim ngạch xuất khẩu hàng hóa của cả nước và vùng kinh tế trọng điểm Bắc Bộ giai đoạn 2006 - 2015.....	82
Bảng 3.5. Cơ cấu hàng hóa xuất khẩu vùng kinh tế trọng điểm Bắc Bộ	824
Bảng 3.6. Kim ngạch nhập khẩu hàng hóa vùng kinh tế trọng điểm Bắc Bộ và cả nước giai đoạn 2006 - 2015.....	85
Bảng 3.7. Cán cân thương mại của cả nước và vùng kinh tế trọng điểm Bắc Bộ giai đoạn 2006 - 2015.....	86
Bảng 3.8. Tổng mức bán lẻ hàng hóa và doanh thu dịch vụ tiêu dùng vùng kinh tế trọng điểm Bắc Bộ giai đoạn 2006 - 2015	89